

Natur- och kulturresevat för skydd av områden

Val av områdesskydd

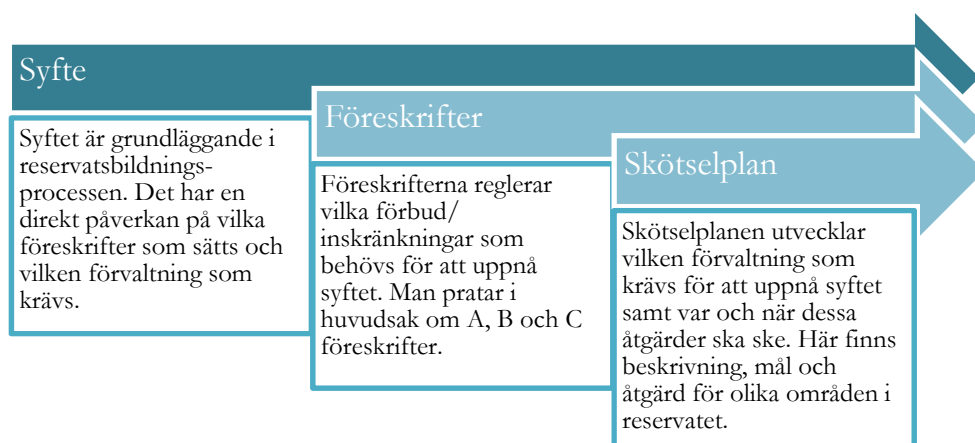
Natur- och kulturresevat är två typer av områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

Naturresevat bildas enligt 4-6 §§ medan kulturresevat bildas enligt 9 §. Båda typerna av skydd kan användas för att bevara både natur- och kulturvärden men huvudsyftet bör avgöra vilket områdesskydd som väljs.

Naturresevat inrättas av kommun eller länsstyrelse och det centrala ansvaret ligger hos Naturvårdsverket. Det innebär att Naturvårdsverket tar fram vägledninga och ger stöd till kommuner och länsstyrelser i deras arbete med områdesskydd. Naturvårdsverket har också rätt att överklaga tillstånd, dispenser och upphävanden avseende bl.a. naturresevat. När det gäller kulturresevat kan även de inrättas av kommun eller länsstyrelse men där ligger det centrala ansvaret hos Riksantikvarieämbetet. Oavsett om kommun eller länsstyrelse har inrättat resevatet gäller samma starka skydd, ett kommunalt resevat har alltså inte ett lägre skydd än ett resevat inrättat av länsstyrelsen.

Ett natur- eller kulturresevat inrättas för att skapa ett definitivt skydd och åtgärder som motverkar skyddet ska endast tillåtas i undantagsfall. Processen att bilda resevat är lång med förhandlinga, samråd, beslut och eventuella överklaganden. Om ett akut hot uppstår mot ett område där det är aktuellt att bilda resevat kan kommunen meddela ett interimistiskt förbud. Det betyder att ingen utan kommunens tillstånd får utföra de åtgärder som det interimistiska förbudet beskriver.

Syftet, föreskrifter och skötselplan

Figur 1. Det finns tre huvudsakliga delar i reservatsprocessen som är viktiga ha med sig tidigt vid reservatsbildningen. Syftet följer med genom hela processen och sätter ramarna för vilka föreskrifter som ska finnas samt hur området ska förvaltas.

Syftet med reservatet ska utgå från skälen för beslutet att bilda reservat, dvs. de natur-, kultur- eller friluftsvärden som motiverar ett skydd. Syftet är grundläggande i reservatsbildningsprocessen och avgörande för vilka föreskrifter som beslutas. Redan inledningsvis bör det vara tydligt vad syftet med reservatet är och hur det ska uppnås.

Syfte för att bilda naturreservat:

- bevara biologisk mångfald
- vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- tillgodose behov av områden för friluftslivet
- skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter

Syfte för att bilda kulturresevat:

- bevara värdefulla kulturpräglade landskap

Till varje reservatsbeslut hör föreskrifter och en skötselplan. Föreskrifterna är styrande och meddelas för att syftet med reservatet ska uppnås. De delas in i A, B och C-föreskrifter och sätter även ramarna för förvaltningen av området (se bilaga 2). Vilka åtgärder som ska göras var och när preciseras sedan i skötselplanen. Mer information om detta finns längre ner i dokumentet.

Gränsen

Gränsen för ett reservat är definitiv och inga åtgärder som strider mot reservatets föreskrifter och syfte får vidtas innanför den. Gällande gräns finns på beslutskartan till reservatet samt i Länsstyrelsens naturvårdsregister som förs i databasen VIC Natur. Gränsen för ett reservat gäller även om den ännu inte blivit markerad i fält.

Dubbla områdesbestämmelser ska undvikas, t.ex. att både inrätta reservat och anta en detaljplan på samma område. Enligt 7 kap. § 8 miljöbalken får ett beslut om naturreservat inte strida mot detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Vid nybildande av reservat bör man därför upphäva tidigare detaljplaner på området alternativt göra en ändring så att bestämmelserna överensstämmer. Finns det däremot ett reservat på platsen är det inte möjligt att anta en detaljplan som strider mot reservatets bestämmelser. Skulle det ändå mot förmodan finnas två typer av områdesbestämmelser på samma plats är det den som först beslutats som gäller. Ett område kan däremot ha flera typer av områdesskydd, t.ex. strandskydd, Natura2000 och naturreservat.

Upphävande av gällande beslut

Ett beslut som innebär en ändring av syftet eller en mildring av någon föreskrift betraktas som ett upphävande. För att helt eller delvis upphäva ett beslut som fattats enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken krävs det synnerliga skäl. Detta omfattar reservatets skäl, syfte, A- och B-föreskrifter och områdets geografiska avgränsning.

Referens: Informationen är hämtad från Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets vägledningar gällande natur- och kulturresevat.

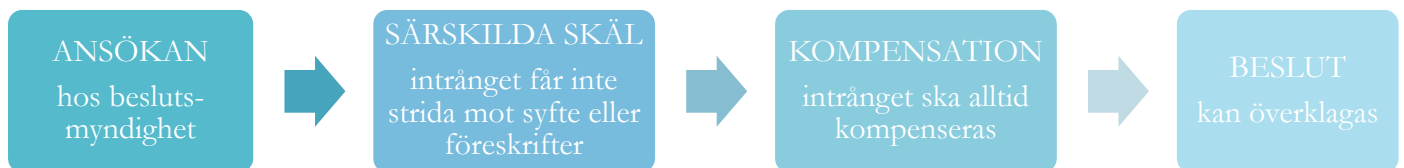
Synnerliga skäl är ett mycket starkt krav och svårt att uppnå. Tätortsutveckling är t.ex. inte ett synnerligt skäl. Naturvårdsverket ger i sin vägledning bland annat dessa exempel på när synnerliga skäl kan anses finnas:

- om ett reservatsbeslut ersätts av ett annat beslut som innebär ett motsvarande eller starkare områdesskydd, eller om en föreskrift inte längre behövs för att uppnå/tillgodose syftet med reservatet
- om ett reservatsbeslut väsentligen motverkar Sveriges internationella åtaganden, t.ex. genom EU:s art- och habitatdirektiv

Synnerliga skäl kan också vara något som är av nationell angelägenhet. Som exempel kan nämnas när Arlanda skulle bygga ut en ny bana vilket krävde ett upphävande av ett reservat. För att kompensera fick kommunen då bilda ett nytt naturreservat på annan plats.

Dispens

Undantag från föreskrifter som är utformade som ett förbud kräver en dispens. Undantag från föreskrifter som är utformade som ett förbud utan beslutsmyndighetens tillstånd kräver tillstånd.

Kommunen får i undantagsfall meddela dispens från förbud eller föreskrifter. Utgångspunkten ska dock vara att åtgärder som omfattas av ett förbud inte ska vara tillåtna. För att dispens ska kunna meddelas ska det finnas särskilda skäl och dispensen får endast ges om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Enligt 7 kap. 7 § miljöbalken får beslut om dispens endast meddelas om intrånget i naturvärdet (eller andra värden) kompenseras i skälig utsträckning. Men det är viktigt att komma ihåg att kompensationsåtgärderna i sig inte kan vara ett särskilt skäl. Ett beslut om dispens för kommunalt beslutade reservat kan överklagas till länsstyrelsen av den som berörs av beslutet om beslutet går denne emot eller om dispens har meddelats med särskilda villkor. Utöver den sökande har även Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten samt ideella föreningar möjlighet att överklaga dispensbesluten.

Bilagor

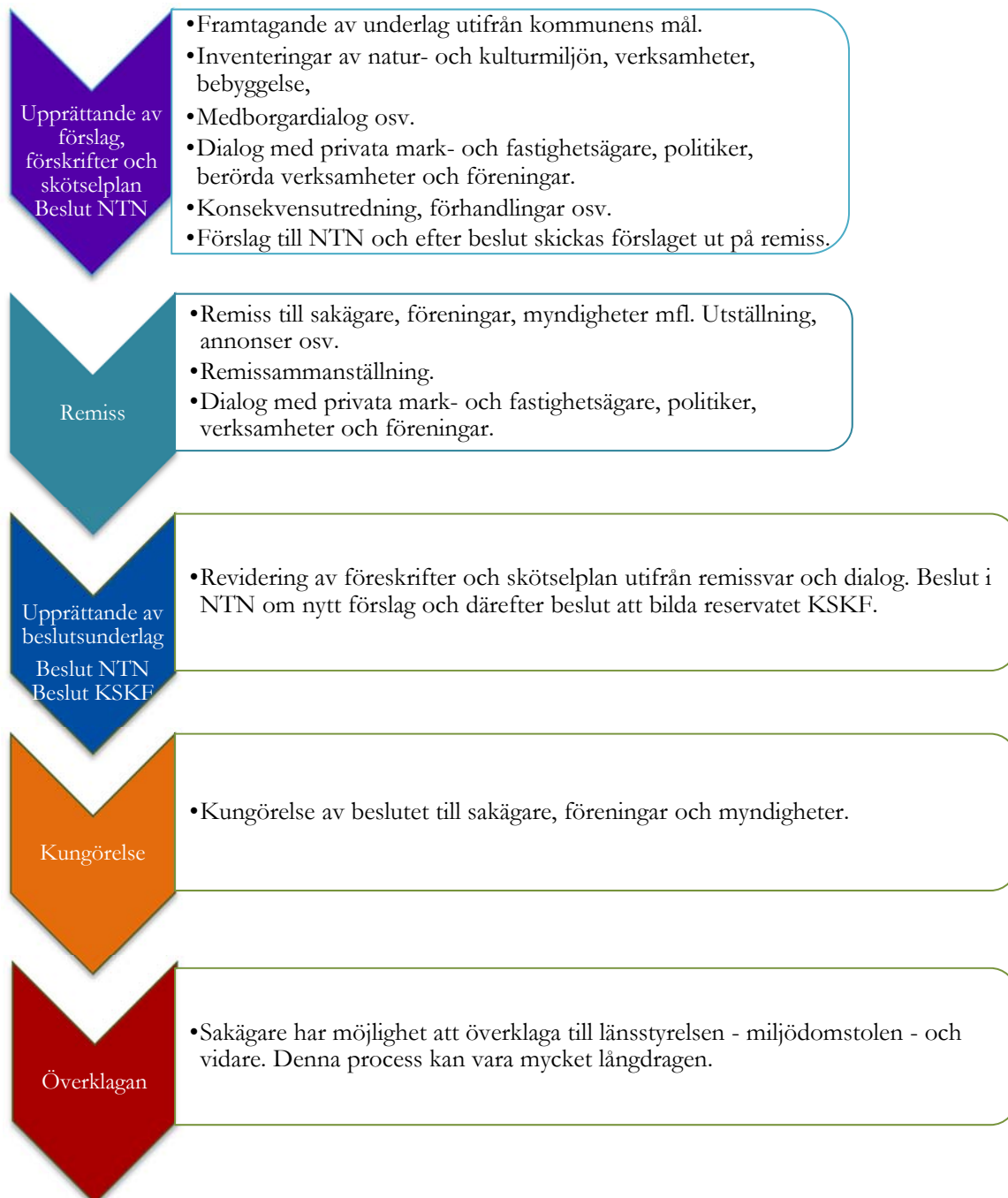
1. Reservatsbildningsprocessen och nulägesbeskrivning
2. Närmare förklaring av föreskrifter och skötselplan

Referens: Informationen är hämtad från Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets vägledningar gällande natur- och kulturresevat.

Bilaga I.

Reservatsbildningsprocessen

Kommunstyrelsen initierar bildandet av ett reservat. Nedan följer en beskrivning av processen.

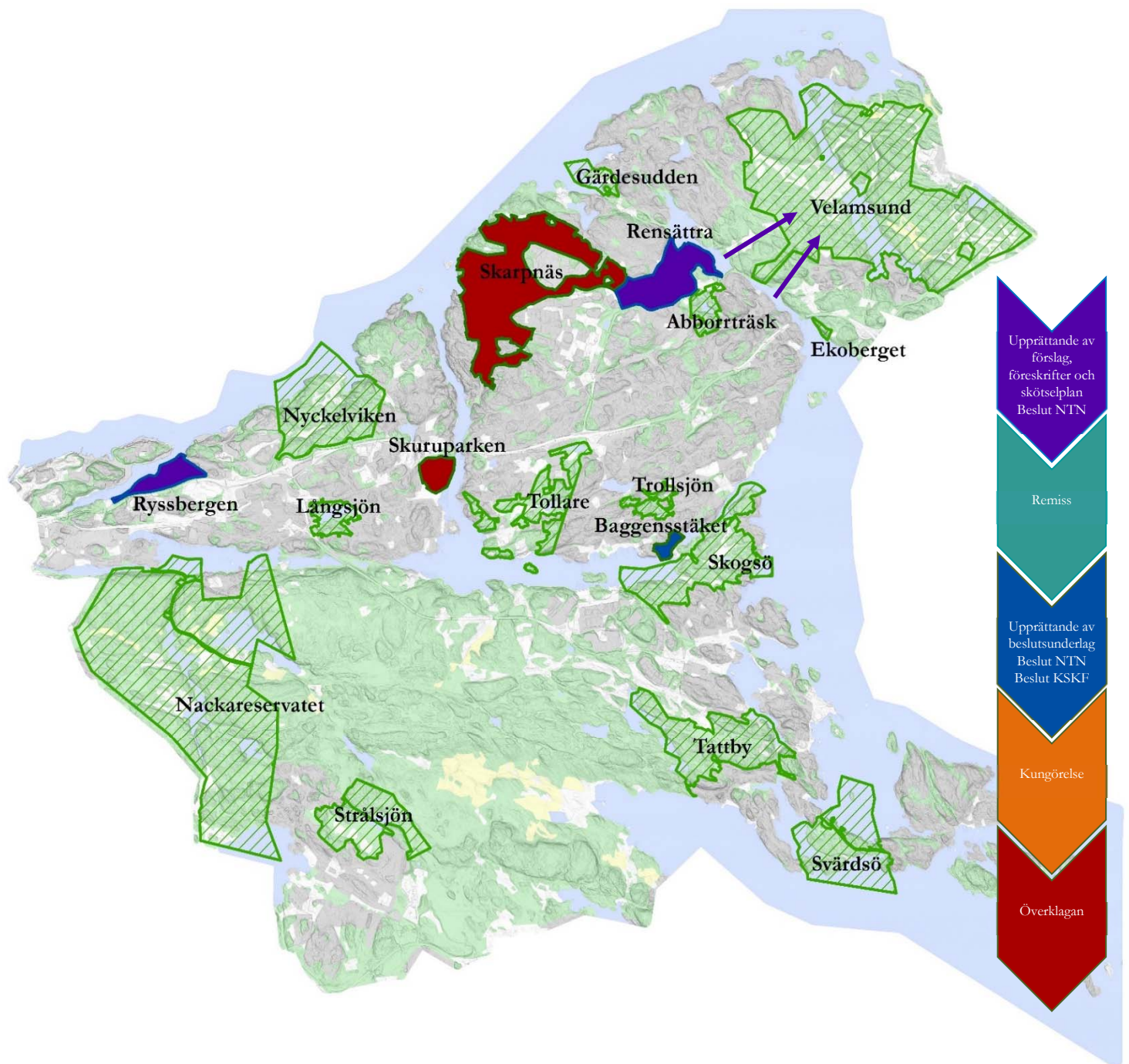
Referens: Informationen är hämtad från Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets vägledningar gällande natur- och kulturresevat.

Nulägesbeskrivning för reservatsbildningsprocessen i Nacka kommun

Beräknad tidsplan för reservatsbildningar och för revidering av föreskrifter och skötselplaner:

Skuruparken	2016 Ansökan om prövning hos Europadomstolen 2016 Överklagat beslut om naturreservat, Regeringen	Överklagan
Skarpnäs	2016 Överklagat beslut om naturreservat, Länsstyrelsen i Stockholms län	Överklagan
Baggensstäket	2017 vår – Upprättande beslutsunderlag reviderat förslag till föreskrifter och skötselplan. Beslut KF och kungörelse	Upprättande av beslutsunderlag Beslut NTN Beslut KSKF
Rensättra	2017 vår – Upprättande av förslag föreskrifter samt skötselplan. Beslut NTN samt remiss. 2017 höst – sammanställning av remissyttranden. 2018 Upprättande beslutsunderlag reviderade föreskrifter och skötselplan. Beslut KF kungörelse	Upprättande av förslag föreskrifter och skötselplan Beslut NTN
Ryssbergen	2017 fortsatt arbete med inventeringar, medborgardialog mm. 2018 upprättande av förslag föreskrifter samt skötselplan. Beslut NTN samt remiss. Tidsplanen är beroende av detaljplanenarbetet i området. 2019 Upprättande beslutsunderlag reviderade föreskrifter och skötselplan. Beslut KF kungörelse. Tidsplanen är beroende av detaljplanenarbetet i området.	Upprättande av förslag, föreskrifter och skötselplan Beslut NTN
Velamsunds naturreservat	2017 förberedelser inför nytt beslut påbörjas 2019 beräknat upprättande beslutsunderlag reviderade föreskrifter och skötselplan. Beslut KF kungörelse	
Skogsö naturreservat	2017 förberedelser inför nytt beslut påbörjas sen höst 2019 beräknat upprättande beslutsunderlag reviderade föreskrifter och skötselplan. Beslut KF kungörelse	

Referens: Informationen är hämtad från Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets vägledningar gällande natur- och kulturresevat.

Nackas natur och friluftsområden. Grön rastrering - befintliga reservat i Nacka kommun som vunnit laga kraft. Nackareservatet förvaltas av Stockholms stad och Ekoberget av länsstyrelsen. Övriga reservat förvaltas av Nacka kommun. De områden som är färgade är i olika skeden av reservatsbildningsprocessen. Erstavik ägs av en privat fastighetsägare (fideikommiss) och här gäller allemansrätten.

Referens: Informationen är hämtad från Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets vägledningar gällande natur- och kulturresevat.

Bilaga 2.

Närmare förklaring av föreskrifter och skötselplan

A-föreskrifter beslutas med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken

Föreskrifterna riktar sig till ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet (sakägare) och är den inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå reservatets syfte. Dessa föreskrifter är obligatoriska och kan t.ex. vara förbud mot bebyggelse, upplag, schakt, dikning, användning av bekämpningsmedel mm.

B-föreskrifter beslutas med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken

Föreskrifterna riktar sig sakägare och förpliktigar dem att tåla intrång. Detta kan t.ex. vara att det inom området anläggs parkeringsplatser, vandringsleder, utförs betesdrift, slåtter, gränsmarkering, informationsskyltning mm. Det är B-föreskrifterna som sätter ramarna för förvaltningen.

C-föreskrifter beslutas med stöd av 7 kap. § 30 miljöbalken

Föreskrifterna riktar sig till både ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet (sakägare) samt till allmänheten och är så kallade ordningsföreskrifter. Dessa föreskrifter kan reglera sådant som annars är tillåtet enligt allemansrätten men där begränsningar behövs för att tillgodose syftet med reservatet, t.ex. tältning, koppeltvång på hund, cykla, rida och uppsättning av orienteringskontroller. Till skillnad från de andra föreskrifterna gäller C-föreskrifterna direkt efter beslut, även om det överklagas.

Skötselplanen

Skötselplanen hänger tätt ihop med reservatets syfte och föreskrifter. Skötselplanen beskriver de åtgärder som behöver vidtas i området för att syftet med reservatet ska kunna uppnås. Förvaltaren av reservatet får inte utföra åtgärder som saknar stöd i B-föreskrifterna. I skötselplanen finns vanligen en beskrivande del samt en del med mål och åtgärder.

Mer information finns i vägledningar på naturvårdsverkets hemsida
<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Naturreseptat/Process-att-bilda-naturreseptat/#planera>